

Proč by si měly obce řídit svoje odpadové hospodářství samy?

Česká republika se zavázala zvýšit třídění odpadu a omezit skládkování. Tlak ze strany EU a státu je naprosto v pořádku, jen je potřeba skloubit a koordinovat více postupů dohromady. Třídít odpady většina obcí umí a má vybudovaný nějaký systém. Bez dalšího aktivního zapojení vedení samospráv a občanů se však vyššího procenta třídění asi nedobereme.

„Starostové malých obcí místo fňukání a nadávání na stát a legislativu hledají způsoby, proč to musí jít jinak a lépe,“ říká Olga Dočkalová

Na Blanensku, kde leží naše obec, donedávna ovládala odpadové hospodářství nadnárodní společnost, která zde neměla konkurenci. Za celou dobu mého působení ve vedení obce, tedy osm let, nepřišla s jedinou vylepšenou novinkou nebo nabídkou, jak zaběhlý dvacetiletý systém změnit nebo zlepšit podle nových trendů. Proto jsme se rozhodli, že se začneme o svoje odpady starat sami. Celkem dvacet tři starostů pochopilo, že pokud se nezačnou rychle zabývat myšlenkou změny a vylepšení celého systému a neuchopí tuto problematiku do vlastních rukou, tak k žádnému výraznému zlepšení nedojde. Pochopili, že vyvážení pouze „černých popelnic“ a pár sběrných míst v obci nebude za pár let dostačující a obec s občany se bude prohýbat pod tíhou finančních nákladů na odpadové hospodářství.

Založili jsme proto dobrovolný svazek obcí Technické služby Malá Haná a ten následně založil společnost s ručením omezeným. Jednou z výhod dobrovolného svazku obcí je možnost jednou žádostí zažádat pro více obcí o dotace k navrženým systémům. Společnost s. r. o. provádí pak praktickou svozovou činnost a obchodní stránku.

POMOC PŘI ROZJEZDU

V Jihomoravském kraji máme tu výhodu, že zde funguje již několik úspěšných svozových společností vlastněných obcemi, takže se máme kde inspirovat a taky kde informovat. Tím, že si vzájemně nekonkurujeme (obsluhují obce určitých regionů a většinou se nechťejí již rozšiřovat), pomáhají nám kolegové naší společnost „rozjet“ a jejich výpomoc je neocenitelná. I v tomto spatřuji do budoucna potenciál, když se tyto společnosti dohodnou na společných postupech, jejich vyjednávací síla a spolupráce bude účinnější.

V loňském roce jsme podali žádost o dotaci ve výši 14 mil. Kč na nádoby na tříděný odpad. Zapojilo se 19 obcí a kromě velkoobjemových kontejnerů a dvou štěpkovačů bude v půlce roku rozdáno asi 10 tisíc nádob s čipy a spuštěn systém „door to door“. Od ledna 2019 již svážíme odpad od dvanácti obcí, které měly kratší výpovědní lhůty s nadnárodní společností. Vše i přes nepřízeň zimy jsme zvládli, v obcích pomáhali starostové i zaměstnanci obcí. Řidiči i závozníci jsou přímo občané z regionu a mnohdy z členských obcí. Zatím využíváme zapůjčená vozidla, v březnu

by měla mít společnost dodanou úplně novou svozovou techniku vybavenou vážními a evidenčními systémy. Tento rok bude záběhový, tak abychom si vše vyzkoušeli, dohládili a mohli od ledna 2020 najet i s dalšími obcemi na ostrý režim.

Naši starostové budou mít k dispozici jednoduché programy, aby si ověřili, kolik odpadu z jejich obce skutečně odchází a zda jim obyvatelé dostatečně třídí. Budou také mít přehled, co se s jejich odpady děje dál a kde končí.

Starostové v našem regionu díky odpadům spolu začali více spolupracovat. Pravidelně se scházíme a dokážeme si vzájemně poradit i s řešením jiných problémů v obci. Pokud nám budou úředníci především na krajích maximálně pomáhat a chránit své obce v jejich nelehkém počínání, místo aby protěžovali velké nadnárodní společnosti, tak věřím, že nás nadšení hned tak neopustí.

JAK ZAJISTIT CÍLE RECYKLACE

A jaké reálné nástroje pro zajištění plánovaných cílů recyklace komunálních odpadů chceme využít?

Dnes se hodně propagují různé systémy slev na poplatcích pro třídící občany, ale to může být dvousečné. Nemyslím si, že existuje systém spravedlivý pro všechny.

Systém slev na poplatcích podle třídění není spravedlivý pro občany, kteří odpad téměř netvoří a předchází jeho vzniku. Když i tyto občany nějak finančně oceníte, tak budete hledat odpad za obcí nebo jej budou lidé pálit v kotlích a tvrdit, že předchází vzniku odpadu. Domnívám se, že pro občany by se mělo stát třídění samozřejmostí a součástí života i bez finanční motivace. Poplatky stanovené vedením obce by měly být nastaveny podle toho, jak se celá obec se zapojuje. Jde o to, aby všichni společně v obci začali nad produkovány odpady přemýšlet a cítili, že když se do nabízených systémů všichni zapojí, nebudou tolik finančně „trpět“ a bude je hrát skvělý pocit, že udělali dobrý skutek pro přírodu a své okolí.

V naší obci bude v první řadě třeba podpořit současné aktivní občany – tzv. třídiče, kteří chtějí třídít a třídí. Většinou si stěžují na stále plné kontejnery na sběrných hnízdech. Vedení obce hnízda několikrát rozšířilo a zvýšilo četnost vývozu kontejnerů, přesto je to stále nedostačující. V malé obci bez bytových domů je vhodné a účinné tedy dát nádoby na třídění přímo do do-

► mácností a občané tuto možnost většinou vítají.

Dále je třeba vyvinout tlak na netříděče. Ten spatřuji především ve finanční rovině – kdo bude chtít třídit, obdrží domů zdarma nádoby na tříděný odpad s čárovými kódy a poplatek za odpad zatím zůstane na stejné výši. Kdo nebude chtít třídit, bude platit poplatek za všechny osoby v domácnosti v maximální výši, tedy 1000 Kč za občana a rok. Platí heslo: „Nemusíš třídit, ale musíš si nejdražší netříděnou složku zaplatit.“ Pro netříděče může být impulzem k třídění také snížení četnosti vývozu nádob na SKO po zavedení systému door to door.

OBČAN MÁ NĚST PLNÉ NÁKLADY

Jsem toho názoru, že i ze strany legislativy by bylo vhodné zavést zákonnou povinnost, že poplatek za sběr, nakládání, svoz a likvidaci odpadu ponese občané v plné výši vynaložených nákladů obce. Především větších měst by bylo na místě udržení jejich maximální výše, třeba na nynějších 1000 Kč na občana a rok. Současný systém funguje v mnoha případech tak, že obec doplácí na likvidaci odpadů, aby nemusela zvedat poplatky a „dráždit“ tak své občany. Anebo vede k předvolebním alibistickým praktikám typu „odpady zdarma“, aby se kandidáti zalíbili voličům. V obcích, kde veškerou tíhu nákladů nesou obyvatelé, musí zase vedení obcí čelit poukazování, že u vedlejší obce je poplatek nižší a „proč to nejde u nás“. V případě, že vše budou platit obyvatelé ze zákona, může to být jeden z dalších motivačních systémů občanů k většímu třídění i předcházení vzniku odpadů. Pro vedení obcí pak impulsem k aktivnímu přemýšlení co změnit, vylepšit nebo jak zapůsobit na občany, aby se poplatky nemusely navyšovat.

Zvýšení skládkovacích poplatků anebo zavedení skládkovacích slevy může vyvinout tlak, aby i další starostové začali řešit problematiku odpadů v obci. Role obcí je

Nemusíš třídit, ale nejdražší netříděnou složku musíš zaplatit.

v tomto ohledu velmi důležitá. Pokud v obcích, kde fungují velké svozové společnosti, neuchopí samo vedení obce problematiku odpadů do svých rukou, nic zásadního se nezmění. Společnost jim pouze jednoho dne oznámí obrovské finanční navýšení odůvodněné schváleným zákonem o odpadech.

Skládkovací poplatky tedy mohou plnit i funkci motivační pro obce, ale zato by se měly prokazatelně vracet zpět na financování zařízení na zpracování odpadu přímo do krajů. Pak je lze vnímat jako dobrý motivační nástroj nikoliv jako další finanční postih obcí nebo skrytou daň pro vylepšení státní pokladny.

INFORMOVANOST A KONTROLA

Dalším krokem pro zajištění plánovaných cílů recyklace je informovanost a osvěta obyvatel. Koncem loňského roku jsme v členských obcích dělali besedy s občany, kde jsme jim vysvětlili nejen, jak mají třídit do různých nádob a jak celý systém bude fungovat, ale také proč to všechno děláme a jaké kroky podnikli jejich starostové, aby získali lepší přehled nad odpadovým hospodářstvím obce než měli dosud.

V budoucnu počítáme s informovaností občanů o tom, co nám nový systém přinesl nebo třeba porovnání třídění jednotlivých obcí apod. V regionu je velká provázanost obyvatel s okolními obcemi, takže i tyto údaje budou jistě obyvatele zajímat.

Dalším možným nástrojem by byla kontrola – nejen přes jednoduchý program v počítači, kdy si starosta obce zkontroluje, zda z jednotlivých domů skutečně odchází tříděný odpad. Jednou za čas se provedou třeba namátkové kontroly popelnic při vý-

vozech, zda obsahují, co skutečně mají. Když budou lidé vědět, že tyto dvě kontroly máte k dispozici, tak nebudou příliš vymýšlet obcházení systému.

JSME NA ZAČÁTKU

V našem regionu jsme teprve na začátku, aktivitu uchopili starostové většinou malých obcí. Místo fňukání a nadávání na stát a legislativu hledají způsoby, proč to musí jít jinak a lépe. Při použití selského rozumu, vzájemné společné komunikaci a při využití znalostí našich odborných praktických poradců věříme, že vybudujeme v regionu skvělou firmu. Naše aktivita se rychle roznesla po okolí. Koncem roku 2018 jsme přibrali další dvě obce, je nás tedy 25 obcí a postupně se zajímají o spolupráci další. Pro nás je to velmi potěšující impuls a zároveň to poukazuje na „spokojenost“ se současnou firmou a jejími službami, která ani po roce a půl nepřišla s žádnými inovacemi. Naopak tvrdí obcím, které nejsou ještě členy DSO, že váhy na autech a čipový systém je holý nesmysl a nefunguje to. Zástupce odboru odpadů MŽP nám však potvrdil, že tato technika i čipové systémy fungují v mnohých firmách v ČR bez potíží a zpřesňují evidenci a přehled produkce odpadů jednotlivých obcí. Proč tedy nadnárodní společnosti tyto inovace odmítají, si může každý čtenář lehce domyslet.

Přála bych všem krajům, aby mělo dostatek aktivních a statečných obcí k těmto razantním změnám. Bez těchto aktivních obcí bude stát těžko plnit své naplánované závazky v odpadovém hospodářství. Na oplátku by měl stát prioritně pomoci při budování zařízení na zpracování a využívání odpadů, kterých je stále málo. Ruku v ruce by mělo také jít předcházení odpadů už u výrobců. ■

Ing. OLGA DOČKALOVÁ

jednatelka Technické služby Malá Haná s. r. o.,
starostka obce Sudice, okr. Blansko